

a) Begreppsredogörelse I

Mikrosociologi har individen som utgångspunkt och studerar dennes handlingsmönster och hur samspelet går till med andra människor. *Makrosociologi* studerar samhällen och globala system och vill hitta förklaringar för fenomen som påverkar eller skapas av stora grupper av människor.

Social struktur är det mönster som beskriver de sociala förhållanden som existerar och utvecklas mellan individer eller roller i ett socialt system. Sociala system är de personer som binds samman av sociala relationer och beteenden och som kan beskrivas inom både kultur och struktur enligt Engdahl och Larsson. *Social interaktion* beskrivs av Augustsson som skeendet mellan individer eller grupper där en handling hos den ena tolkas och väcker en reaktion hos den andre som genererar ett beteende eller en handling som sin tur påverkar den ena igen. Det kräver mer än en person, och det kräver interaktion, dvs. att vi båda påverkar vägen vi tillsammans vandrar i vårt samspel.

Konflikt är sociala motsättningar, oordning och spänning mellan individer eller positioner. Det kan vara intressemotsättningar eller misstro mot samspelet i sig. *Konsensus* är dess motsats, sammanhållning, ordning och harmoni i grupp eller samhälle. Vi tillskriver både aktören och relationen stor tillit.

Gruppen är en samling individer som har någonting gemensamt som håller dem samman som grupp. Det kan vara gemensamt beteende eller karaktäristika så som ålder, kön eller annat. Grupper kan vara ingrupper, där jag ingår självvalt eller påtvingat, och utgrupper dit jag inte kan, vill eller får komma. Ofta verkar *grupp* användas i många fall för ingruppen som med interaktion och förväntningar påverkar och skapar individen.

En *organisation* är, enligt Engdahl och Larsson, en grupp där medlemmarna är utsedda eller utvalda, och där medlemmarna arbetar efter en bestämd ordning. Ordningen beskriver rättigheter och skyldigheter, ansvar och befogenheter.

Samhälle är en samling individer som lever och verkar tillsammans. Engdahl och Larsson beskriver det traditionella samhället som en gemenskap som individerna kan identifiera sig med, enhetliga värderingar med gemensam kultur, vilket visar sig i liknande tanke- och handlingsmönster. Samhället upprätthåller ofta en samling lagar som alla måste följa, men också en samling förväntningar som alla påverkas av i sin socialiseringsprocess. Detta traditionella samhälle anses också ge mening åt individen till skillnad från de moderna samhällen som saknar tunga institutioner, som religion, familj, yrkesroll, klass eller liknande.

Kultur beskrivs av Augustsson som en samling gemensamma värden och övertygelser (om hur saker är och bör vara) som gör att vi förstår och kan förutbestämma sociala beteendemönster, vilket i sin tur gör oss till effektivare spelare i den sociala interaktionen. Hur mycket av detta som är medvetet reflekterat respektive undermedvetet påverkar sannolikt möjligheterna att utveckla och förändra kulturen i en organisation eller grupp.

b) Begreppsredogörelse II

Webers handlingstypologi

Webers handlingstypologi beskrivs kortfattat av Engdahl och Larsson som fyra grupper av handlingar. Den första är traditionella handlingar som är inlärd och automatiska på gränsen till att vara rena reflexer (men är ändå handlingar eftersom de en gång under inläring var mer medvetna). Den andra är affektiva handlingar som är sprungna ur individens känslor och ofta väldigt spontana. Den tredje är de värderationella handlingarna som är värdegrundade och baseras i individens övertygelser och principer. Dessa utförs oavsett konsekvenser. Den fjärde gruppen är de målrationella handlingarna som är förnuftsmässigt överlagda handlingar där individen kalkylerar med de mål som ska uppnås och de medel som krävs för detta. Kalkylen styr handlandet för att på bästa sätt nå målet. Dessa fyra grupper utgår från att individen handlar enligt de drivkrafter som finns inom honom eller henne. Det är detta som är kärnan i den metodologiska individualismen.

Meads symboliska interaktionism

Bauman beskriver Mead klart och kortfattat genom ”*Vilka vi är, våra 'jag', var för Mead inte en egenskap som vi föds med utan något som vi förvärvar med tiden, i interaktion med andra.*”. Och det är just interaktionen som är i fokus inom den symboliska interaktionismen, och den är ett exempel på en relationistisk modell eftersom det är fokus på vårt samspel och det som sker *mellan* oss individer. Engdahl och Larsson påpekar också att fördelen med symbolisk interaktion är att de tar hänsyn till de sociala relationernas egentliga innehåll. Augustsson beskriver grunderna till den symboliska interaktionismen på två ställen. Dels i samband med icke-instrumentella handlingsmönster där Meads *rollövertagande* är viktig. Men också i inledningen till symbolisk interaktion där han tydligt nämner att symbolisk interaktionism skiljer sig från reaktivt handlande genom att introducera begreppet *förståelse*, och i det här fallet att förstå dem vi interagerar med och de *symboler* vi skickar mellan varandra. Både rollövertagandet och den nyss nämnda förståelsen handlar om att kunna sätta sig i den andres situation och position och förstå dennes reaktion på mitt handlande och därefter utveckla mitt eget handlande utifrån denna förståelse. Det innebär att mitt agerande ständigt påverkas och byggs upp av min förståelse av omgivningen och dess förväntningar på mig. Ju fler symboler vi har en ömsesidig förståelse för desto större blir chansen att vi ska kunna interagera effektivare utan missförstånd. Det är alltid spännande att träffa nya personer med vilka jag inte har så många symboler gemensamt. Att nå fram till ett mer smidigt samspel är en fascinerande resa, och det är just samspelet som relationism/interaktionism intresserar sig för.

Institutionell/nyinstitutionell teori

Det karaktäristiska för institutionell och nyinstitutionell teori är att de utgår från institutionen och dess påverkan på den enskilde individen. Institutioner ska inte misstas för organisationer eller grupper, menar Engdahl och Larsson, eftersom de senare snarare bör ses som aktörer och där institutionen står för spelregler, förväntningar mm som dirigerar hur individerna ska agera. Med den beskrivningen blir det tydligt att institutionell teori tar ett metodologiskt kollektivistiskt perspektiv eftersom vi människor formas, begränsas och samordnas inom institutionen.

Jag upplever dessutom att den institutionella teorin inte är en enda teori. Det är ett samlingsbegrepp för ett synsätt med förståelse och förklaringar för helhetens påverkan på delarna. Inom olika skolor, och av olika forskare finns det olika perspektiv, och det som enar dem är det institutionella begreppet. Något som är kvar för mig att förstå och gräva djupare i är den känsla av obalans jag upplever mellan t.ex. Baumans handlingstypologi som jag tycker är rätt kategorisk i individens rationella handlande och som inte belyser kollektivets påverkan i så stor utsträckning, jämfört med de institutionella teorierna som ändå har med de individualistiska teorierna och vill förstå dem i ett större context.

c) Socialisationsprocesser

Primär socialisation sker när barnet växer upp och via sin första socialiseringsprocess blir en individ, dvs. internaliseras i samhället, skapar en självuppfattning och får en förståelse för de förväntningar och krav som ställs från omgivningen. På ett sätt känns socialisering som en civilisering fastän på ett individuellt plan. Socialiseringen sker genom ett antal steg där viktiga personer i barnets omgivning står rollmodell för hur man ska uppträda och handla. Dessa viktiga personer kallas även den signifikante andre och de påverkar barnet genom sanktioner och uppmuntran till att förstå de normer och värderingar som förväntas. Det är intrycken från dem som är starkast när det individuella medvetandet blir till. Från början sker reaktioner från barnet omedvetet, men under processen sker fler och fler handlingar medvetet och barnet förstår sin egen roll i helheten. I slutet av den här processen har en generaliserad bild av alla olika roller som vi förväntas ta utvecklats och det beskrivs som den generaliserade andre och är en förmåga att förstå sin egen och andras roller och situationer och är en förutsättning för det rollövertagande som Mead bygger sin symboliska interaktionism på.

Det sker därefter en mängd sekundära socialiseringar i fortsättningen av livet. De är sällan lika omfattande som den primära, men är viktiga för att skapa sig en identitet i skolan, på arbetsplatsen

eller liknande. De förväntningar som ställs på individen i det nya sammanhanget sker först utifrån ett signifikant perspektiv, men blir sedan till en förståelse för situationen och samspelet i en större omgivning och kan då landa i en bild av den generaliserade andre.

Kulturell reproduktion och dold läroplan är något som vi arbetar med på jobbet i samband med att skapa en medveten socialisering av alla anställda. Genom att vara medveten om vår socialiseringsprocess försöker vi att visa upp signifikanta andra som goda exempel på gott beteende och effektivt eller rationellt handlande. Till en viss grad är vi tydliga med förväntningar genom tal och skrift från chefer och ledning, men främst sker socialiseringsstegen genom att få alla att arbeta med, och lyssna till signifikanta andra. Detta för att försöka reproducera en, som vi anser, god kultur. Den dolda läroplanen finns i allt vi gör, och dessutom i flera nivåer. I arbetet med att effektivisera vår verksamhet är den kulturella utvecklingen dold. I det öppna arbetet med den kulturella utvecklingen är förståelsearbetet med individens och kollektivets uppfattning om sin roll och del i helheten och vad som egentligen är effektivt med konsultarbete dold. I det, i vissa kretsar, öppna arbetet med förståelsehöjning är arbetet med att påverka min omgivning till att tycka som jag dold.

d) Goffman

Beskrivning av den dramaturgiska modellen

Goffmans dramaturgiska modell är en ganska fräck och ovanligt konkret beskrivning av social interaktion, och för mig som gillar metaforer är den extra kul. Hans beskrivning av scenernas observatörer och dessa observatörers observatörer var en rätt omvälvande insikt när jag läste *Jaget och maskerna*, och den fick mig att se väldigt annorlunda på mina egna scener i vardagen.

Goffman använder teaterföreställningen som en metafor för den sociala interaktionen. Vi människor spelar roller och påverkar varandra i samspelet genom våra handlingar. Via framträdanden visar vi upp oss för andra i syfte att uppfattas på det sätt som vi önskar. Vi observerar andras framträdanden och tolkar den information vi får så att vi bildar oss en uppfattning om de andra och oss själva. Det gäller att bli uppfattad som pålitlig och trovärdig så att vi når ut med det vi vill. Goffman anser att det finns en ömsesidig vilja att inte radera någons anseende och alla mönster i skådespelet beskrivs i olika ritualer som gör att vi tar oss framåt i relationen. I detta samspel gäller det att förstå situationen och förväntningar så att jag kan utveckla mitt eget handlande. Goffman nämner olika typer av information som finns tillgänglig i former av tillgänglig och dold information, samt tecken som sänds mellan aktörerna på olika sätt. Tecken kan överföras mellan individerna på två olika sätt. Med dessa metoder försöker vi att uppfattas på rätt sätt, och vi försöker förstå andras förväntningar på oss. På det sättet liknar Goffmans dramaturgiska modell de idéer om rollövertagande som Mead beskrivit.

Analys

Beskrivning av vald artikel

Barack Obama och John McCain genomförde sin första debatt inför presidentvalet i USA senare i höst. DN publicerade en artikel om debatten den 27 september, och skribenten Erik Ohlson redogjorde för debattinnehållet och stod också för personliga analyser.

Analys

Förberedelserna inför det beskrivna händelseförloppet, debatten, har pågått länge, och det har dessutom varit observerat av mängder av andra interagerande aktörer och rena observatörer. Ohlsson beskriver scenen väldigt konkret och fysiskt för den situation som artikeln beskriver (debatten) och som aktörerna, Obama och McCain, spelar på. Han nämner orten, platsen och två identiska pulpeter men utöver det är han sparsam med scenbeskrivningar. Vi förväntas veta mycket om situationen och förhållandet mellan debattörerna redan, och Ohlsson berättar nästan genast om viktiga sakfrågor som avhandlats. Däremot kommer han tillbaka till scenen och förväntningarna i slutet av artikeln. Exempel på det är när han påpekar att ”*sakinnehållet inte är det viktigaste i den här typen av*

debatter”, och att ”*minsta nyans, tvekan och felsägning noteras av tv-tittare*” vilket ger oss en inblick i de inblandade aktörernas förhållningssätt till varandra, samt deras förhållningssätt till de observatörer som intresserat följer deras kamp. En del av debatten handlar om att visa upp sin motståndare i en sämre dager och det upplever jag å ena sidan går lite emot Goffmans tankar om en normal social interaktion, men det är icke desto mindre intressant eftersom det å andra sidan kan vara ett klockrent sätt att använda hans teorier, eftersom mycket av det som utspelar sig på den politiska scenen är välkänt, och att där finns en gräns för den moral som gäller även debatter, trots att den handlar om att till en viss nivå försätta övriga aktörer i en sämre dager. Aktörerna har sannolikt mycket att lära sig av Goffmans teorier. Min uppfattning är att de har professionella medhjälpare som bidrar med att hantera både tillgänglig information (som hämtas utifrån statistik och känd information) och dold information (vilken taktik de väljer att spela ut) och vad de ska sända ut och överföra. Eftersom det huvudsakliga syftet är att sända ut och överföra tecken till åskådarna/observatörerna kompliceras skådespelet och när Ohlsson beskriver McCains utsändning av citatet ”*Jag tror inte att senator Obama förstår*” kan det vara dels en öppen påverkan av Obama, och sannolikt också ett medvetet syfte att överföra en uppfattning till åskådarna genom ordvalet och de ständiga upprepningarna. Ett viktigt medel för att påverka är uppenbart klädsel, båda aktörerna hade mörka kostymer och var prydliga företrädare för den post de kandiderar till. Andra medel för att sända ut och överföra tecken är kroppsspråk för att, genom att t.ex. se i ögonen, visa handflator och andas lugnt, visa på säkerhet, trovärdighet och familjäritet. Retorik är såklart viktigt, men också att vara samspelets medveten, dvs. att kunna växla mellan att rädda ansiktet på varandra och öppet förklara det för åhörarna, och att återigen utsätta sin debattmotståndare för försök att ställa honom i sämre dager.

Förväntningarna på aktörerna präglas av denna kunskap, och sinsemellan förväntar sig Obama och McCain sannolikt en hög nivå av rävspel och relationella utmaningar, medan vi som observatörer, enligt min tolkning, förväntar oss en saklighet och tro på det rätta för landet, detta trots Ohlssons insiktsfulla avslutning om sakinnehåll, nyanser och tv-tittarnas reaktioner. Utgången kommenterades som oavgjord i spelet mellan de två aktörerna, men var ändå endast en akt i ett större skådespel där ännu fler skådespelare deltar i en enda stor uppsättning som når sitt resultat lagom till valet.

Den lösa koppling mellan den sociala interaktionen och det större omgivande sammanhanget som Augustsson tillskriver Goffmans teori är synnerligen intressant i just detta fall, men inget som jag fortsatte att analysera. Frågeställningen skulle vara i hur stor grad de debattpolitiska ritualerna och aktörernas skådespel inför valet påverkar den totala moralen i samhället genom det sätt de interagerar till skillnad från de lagar de senare kommer att stifta i sin position som president.

e) Skamgränser

Om vi följer de spännande tankarna från Norbert Elias, beskrivet av Engdahl och Larsson, så går vårt samhälle mot en allt större civilisering. Denna civilisering ger oss fler och fler beteenderegler som kräver en ständigt ökad självkontroll. Detta gäller för alla tre av Elias områden; bordsskick, naturliga behov och våld. Elias resonemang om skammens påverkan var jätteintressant och gick att koppla till Engdahl och Larssons kapitel om skam och stolthet i våra relationer. Vi utvecklar, allt eftersom skamgränserna flyttas framåt, en starkare omedveten andra natur som styr oss utan att vi behöver vara medvetna om alla regler som vi bör följa för att inte drabbas av skamkänslor. Dokusåpaexemplet kan ses ur två perspektiv. Det ena är att dokusåpor kan vara ett tydligt exempel på den informalisering vi ser just nu. Om Elias teori stämmer så är vi alltså inne i en mindre tillbakarörelse där det är mindre skamfyllt att ha sex (under täcket) i live-tv, kråkas, rösta ut lagmedlemmar, slåss eller annat och det visar sig i tv-tablåernas utbud. Det andra är att dokusåpor är ett symptom som visar vårt behov av stimulans till det undermedvetna. Vi människor är drivna av krafter som inte lätt låter sig tyglas av ett socialiserat och skamdrivet överjag, och dessa måste få utlopp på något sätt. Dokusåpor är ett sätt att uppleva detta utan att själv bli ett offer för den fullständiga skammen, utan bara en liten sniff av det skamfyllda. Jag vet själv eftersom jag har fruktansvärt svårt att se MrBean och The Office, även om jag tycker att det är hysteriskt roligt.